

Material za promocijo zdravstvene in socialne oskrbe, s poudarkom na intimnosti in spolnosti v tretjem življenjskem obdobju

www.intimage.eu

Modul: Strokovna praksa in etika

Enota 4: Spolno nasilje nad starejšimi ljudmi

Uvod

Starejši ljudje, še posebej tisti z demenco in tisti, ki bivajo v oskrbovalnih domovih za nudenje pomoči, so izrecno ranljivi za spolno nasilje. Težave pri odkrivanju spolnega nasilja do starejših ljudi in teme nezadovoljivega poročanja o spolnih napadih na splošno pomenijo, da je to področje še zelo slabo raziskano. Svetovna zdravstvena organizacija definira spolno nasilje kot: »katero koli dejanje, prisila do spolnega akta, neželeni spolni komentarji ali pristopi...proti volji osebe z uporabo prisile, s strani katere koli osebe...v kateri koli nastanitvi/situaciji« (WHO, 2015, p. 35).

Ključna sporočila

- starejši odrasli so še posebej ranljivi za spolno nasilje in zlorabo, izrecno tisti s kognitivnimi motnjami/stanjem
- priča smo izjemno nizkemu nivoju poročanja na tem področju, to prispeva k zlorabam ali odnosom, ki ostajajo neodkriti

Učni cilji

1. Zavedajte se, da sta spolno nasilje in spolna zloraba najširše ne-prepoznani pri starejših populacijah
2. Zavedajte se različnih vrst zlorabe in potencialnih indikatorjev
3. Razumite strategije za pomoč pri delu zdravstvenih in socialnih delavcev za reševanje incidentov ali odkrivanje znakov spolnega nasilja in zlorabe.

Dejanja spolne zlorabe nad starejšimi ljudmi lahko vključujejo:

- Posilstvo – vključujoč penetracijo ne-telesnih predmetov
- Napad – vključujoč neželjeno dotikanje genitalij in prisiljeno masturbacijo in/ali oralni seks
- Fotografiranje seksualnih prizorov starejših ljudi brez njihovega privoljenja oz. strinjanja
- Vsiljive in nepotrebne postopke vključujoč danko in genitalije

Material za promocijo zdravstvene in socialne oskrbe, s poudarkom na intimnosti in spolnosti v tretjem življenjskem obdobju

www.intimage.eu

- Ekshibicionizem in/ali vojarizem – npr. masturbacija ali kazanje posameznika pred starejšo/starejši osebi in/ali gledanje/opazovanje starejše osebe brez oblačil brez njenega privoljenja in strinjanja.
- Kakršno koli neželeno dotikanje spolne narave
- Grožnje spolne zlorabe in spolno nadlegovanje

(Chihowski & Hughes, 2008; Ramsey-Klawnsnik, 2004).

Spolno nasilje

Spolno nasilje ali spolno zlorabo nad starejšimi ljudmi lahko povzročijo partnerji, družinski člani, tuji ali negovalci. Starejši ljudje, ki živijo z demenco, in ženske so še posebej ranljive za spolno zlorabo (Burgess & Phillips, 2006). Spolno nasilje in spolna zloraba starejših ljudi lahko vodita do resnejših psiholoških in čustvenih težav pri žrtvi, kot imajo tudi negativni vpliv na njihovo zdravje in dobro počutje. Razen tega so starejši ljudje pogosteje žrtve spolnega nasilja, ki zahtevajo hospitalizacijo, saj utrpijo resne poškodbe in genitalno travmo (Burgess & Philips, 2006; Burgess, Hanrahan & Baker, 2005; Eckert & Sugar, 2008). Za paciente z demenco, še posebej za tiste z omejeno govorno sposobnostjo, je odkrivanje zlorabe zelo težavno; pogosto zelo redko odkrito, le ena oseba izmed osmih primerov je v stanju, da sama poroča o zlorabi (Burgess & Philips, 2006).

Prepoznavanje znakov

Ker gre za številne neodkrite primere žrtev, mora zdravstveni in socialni delavec (zdravnik) biti stalno na preži za telesnimi znaki spolne zlorabe. Pacienti z demenco so pogosteje prisiljeni k temu telesno, so pri pacientih brez demence praviloma pogostejši znaki fizične travme in pacienta moramo temeljito preiskati. Možni znaki spolnega nasilja so lahko:

- podplutbe na rokah in zapestju zaradi fizične prisile,
- podplutbe in občutljivost genitalnega predela,
- vaginalne in rektalne krvavitve in
- odrgnine, otekline, rdečica ali razpoke na očesnem predelu.

Številni starejši ljudje, ki so kognitivno prizadeti zaradi demence in/ali Alzheimerjeve bolezni, lahko komunicirajo svojo stisko s pomočjo vedenjskih znamenj, če niso sposobni verbalnega komuniciranja (Benbow & Haddad 1993).

Takšno vedenjsko razkritje se lahko pojavi na različne načine -

- indirektne izjave (kot npr. »ne pustite tega moškega v mojo bližino!«)

Material za promocijo zdravstvene in socialne oskrbe, s poudarkom na intimnosti in spolnosti v tretjem življenjskem obdobju

www.intimage.eu

- nenadna vedenjska sprememba, ki lahko vključuje zamaknjenost, zavračanje osebne nege ali umik v držo fetusa/plodu
- v odnosu do osumljenega zlikovca izražajo strah in so ambivalentni
- dajejo (za)varovan odgovor, če jih kdo vpraša o zlorabi
- postanejo razburjeni ali se pri njih poraja stiska, ko jim kdo ponudi osebno nego

Strategije za obravnavanje možne (potencialne) zlorabe

Številni starejši ljudje, še posebej tisti s kognitivnimi motnjami, so pogosto obkroženi z negovalci in za zdravstvenega in socialnega delavca oz. zdravnika je še posebej težka in zahtevna naloga, da si ob sumu morebitne zlorabe nad starejšim klientom zastavijo to vprašanje za razrešitev. V takšnih okoliščinah se priporoča ocenitev in presoja domnevne žrtve (O'Connor et al., 2009). V primerih, ko gre za kognitivno motnjo pri starejši osebi, se morajo zdravstveni in socialni delavci zavedati, da:

- uporabljajo jasen, neposreden in ne-čustven jezik,
- govorijo počasi in razločno,
- postavljajo vprašanja, ki žrtve ne vodijo,
- zastavijo po eno vprašanje naenkrat,
- postavijo vprašanja o kdo, kaj, kje in kdaj, in ne zakaj,
- so potrpežljivi v tonu in pristopu ter načinu obnašanja,
- uporabljajo jezik in terminologijo, ki je primerna za določeno osebo in
- uporabijo vizualne pripomočke, kjer je mogoče.

(Downes et al., 2013: 16).

Ta projekt delno financira Evropska komisija. Vsebina publikacije izraža izključno stališča avtorjev, zato Evropska komisija ne more biti odgovorna za kakršnokoli uporabo informacij, podanih v tej publikaciji.

